EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 15.9.2014
COM(2014) 562 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

Aktiivsena vananemise ja põlvkondadevahelise solidaarsuse Euroopa aasta (2012) elluviimise, tulemuste ja üldhinnangu kohta

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

Aktiivsena vananemise ja põlvkondadevahelise solidaarsuse Euroopa aasta (2012) elluviimise, tulemuste ja üldhinnangu kohta

1. SISSEJUHATUS

Eluea pikenemine ja madal sündimus on põhjused, mille tõttu Euroopa rahvastik vananeb märkimisväärselt. Rahvastiku vananemine on eelkõige oluline saavutus, kuna see kajastab suremuse vähendamisel tehtud edusamme ja loob eelduse, et meil on üha rohkem heas vormis ja hea tervisega eakaid inimesi, kuid see aspekt jääb pigem tähelepanuta. Selle asemel sageli rõhutatakse, et vananemine ohustab majanduse dünaamilisust ja Euroopa kõrgelt arenenud hoolekandesüsteemide jätkusuutlikkust.

Selles kontekstis tegi komisjon septembris 2010[1] ettepaneku nimetada 2012. aasta aktiivsena vananemise Euroopa aastaks. Komisjon rõhutas, et põlvkondadevahelise solidaarsuse säilitamine sõltub eelkõige sellest, kas tagatakse beebibuumi aegse põlvkonna pikaajalisem tööhõive ja kas selle põlvkonna inimesed elavad terve ja aktiivsena ning tulevad endaga ise toime võimalikult kaua. Septembris 2011[2] võtsid Euroopa Parlament ja nõukogu vastu otsuse kõnealuse Euroopa aasta kohta, lisades selle nimetusele „põlvkondadevahelise solidaarsuse".

Vastavalt otsusele, millega kehtestatakse aktiivsena vananemise ja põlvkondadevahelise solidaarsuse Euroopa aasta (edaspidi „Euroopa aasta 2012" või „Euroopa aasta"), on käesolevas aruandes analüüsitud Euroopa aasta elluviimist, tulemusi ja üldisi saavutusi, võttes aluseks välishindamise järeldused[3].

2. TAUST

2.1. Ettevalmistused Euroopa aastaks

Esimesed üleskutsed aktiivsena vananemise ja põlvkondadevahelise solidaarsuse Euroopa aasta väljakuulutamiseks tehti Sloveenia eesistumise ajal 2008. aasta esimesel poolaastal. Juunis 2009 käivitas komisjon avaliku konsultatsiooni eesmärgiga koguda peamistelt sidusrühmadelt ja ekspertidelt ideid ja ettepanekuid selle kohta, kuidas saavutada aktiivsena vananemise ja põlvkondadevahelise solidaarsuse Euroopa aasta suurimat võimalikku mõju.

Nõukogu väljendas oma huvi kõnealuse algatuse vastu novembris 2009, kutsudes komisjoni üles muu hulgas Euroopa aasta raames välja töötama teadlikkust suurendavaid üritusi, et propageerida aktiivsena vananemist[4].

Teemade valik, milles kajastus terviklik lähenemisviis – tööhõive, tervis ja iseseisev toimetulek, osalemine, põlvkondadevaheline solidaarsus – lähtus eelnevast analüüsist ja

[1] KOM(2010) 462 (lõplik), 6. september 2010.

[2] Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 940/2011/EL, 14. september 2011, aktiivsena vananemise ja põlvkondadevahelise solidaarsuse Euroopa aasta (2012) kohta (ELT L 246, 23.9.2011, lk 5–10).

[3] Evaluation of the European Year for Active Ageing and Solidarity between Generations (Aktiivsena vananemise ja põlvkondadevahelise solidaarsuse Euroopa aasta hindamine (2012)), Ecorys, detsember 2012. Dokument põhineb riiklike koordineerijate ja sidusrühmade hulgas tehtud uuringute andmete analüüsil, intervjuudel, dokumentidel, sotsiaalmeedia analüüsil ning juhtumiuuringutel.

[4] Nõukogu 20. novembri 2009. aasta järeldused tervena ja väärikana vananemise kohta.

poliitilistest algatustest, mida ELi ja rahvusvahelisel tasandil aktiivsena vananemise teemal oli tehtud, samuti kiireloomulisematest küsimustest, eelkõige strateegia „Euroopa 2020" raames. Põlvkondadevahelise solidaarsuse aspekti lisamist toetas Euroopa Parlament5.

Euroopa aasta langes kokku Madridi rahvusvahelise vananemist käsitleva tegevuskava[6] kümnenda aastapäevaga. Selles tegevuskavas rõhutati peamise arengueesmärgina, et inimesed peaksid ka vananedes saama endiselt aktiivselt osaleda oma kogukonna majanduslikus, sotsiaalses, kultuurilises ja poliitilises elus.

2.2. Euroopa aasta 2012 ja selle eesmärgid

Euroopa aasta 2012 raames püüti leida vananeva rahvastikuga Euroopa väljakutsetele lahendusi, järgides aktiivse vananemise põhimõtet eakate tööhõives, oma kogukonna elus osalemises ja iseseisvas toimetulekus; käsitleti nii eakate vajadusi ja õigusi kui ka nende võimalusi panustada majandus- ja ühiskonnaellu.

Euroopa aasta üldeesmärk oli koondada asjakohased huvirühmad nende oluliste teemadega tegelemiseks. Asjakohased huvirühmad on liikmesriigid, nende piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused, tööturu osapooled, kodanikuühiskond ja äriringkonnad, samuti väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad.

Konkreetsed eesmärgid on sätestatud otsuse artiklis 2 ja need võib kokku võtta järgmiselt:

- suurendada üldsuse teadlikkust aktiivsena vananemise tähtsusest ning tagada, et see on poliitilises tegevuses väljapaistval kohal;
- ergutada arutelu, teabevahetust ja vastastikust õppimist, et edendada aktiivsena vananemise põhimõtteid;
- luua liidu ja liikmesriikide kohustuste ja konkreetsete meetmete ning sidusrühmade osaluse raamistik;
- edendada tegevust, mis aitab võidelda ealise diskrimineerimise vastu,[7] murda vanusega seotud stereotüüpe ja kõrvaldada tõkked.

2.3. Vahendid

Otsusega Euroopa aasta 2012 kohta nähti eelarve vahenditest ette viis miljonit eurot ajavahemikuks 2011. aasta jaanuarist kuni 2012. aasta detsembrini. Uusi vahendeid Euroopa aasta tarvis ei eraldatud, raha võeti olemasolevatest assigneeringutest. Euroopa aasta eelarvet kasutati peamiselt teavitustegevuse rahastamiseks (ELi veebisait, toetus liikmesriikidevaheliseks teabevahetuseks, väljaanded, videod, töö pressiga jne). Reserveeritud

[5] Euroopa Parlamendi 11. novembri 2010. aasta resolutsioon demograafiliste probleemide ja põlvkondadevahelise solidaarsuse kohta (2010/2027(INI)).

[6] ÜRO aruanne teisel ülemaailmsel vananemisküsimusi käsitleval assambleel, Madrid, 8.–12. aprill 2002. A/CONF.179/9

[7] Vt nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiiv 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel.

olid väiksemad summad Taanis toimuvaks avakonverentsiks ja Küprosel toimuvaks lõpuürituseks, samuti Euroopa aasta välishindamiseks.

Võrreldes teiste hiljuti toimunud Euroopa aastatega oli Euroopa aasta 2012 eelarve palju väiksem. Seepärast ei olnud võimalik anda liikmesriikidele otsetoetusi. Liikmesriikide pühendumust Euroopa aasta 2012 läbiviimisele see siiski ei vähendanud. Teavitustegevuseks eraldatud vahendeid kasutati paljude riikliku tasandi meetmete toetamiseks.

ELi tasandil rakendatud juhtimisstruktuurid ja meetmed olid välishindajate arvates kohased ja hästi toimivad.

3. EUROOPA AASTA 2012 ELLUVIIMINE JA PEAMISED MEETMED

3.1. ELi tasandi meetmed

Enamiku ELi tasandi meetmete eesmärk oli toetada liikmesriikide sidusrühmi ja aidata neil Euroopa aasta tegevuses kaasa lüüa. Seega viidi ELi programmi ellu tihedas koostöös riiklike Euroopa aasta koordinaatorite ja sidusrühmade koalitsiooniga. Peamine ettevõtmine Euroopa tasandil oli kommunikatsiooni- ja reklaamikampaania, milleks osteti sisse spetsiaalne teenus.

Kampaania keskpunkt oli Euroopa aasta veebileht,[8] kus esitati teavet 23 keeles, kuigi enamiku konkreetsete algatuste sisuga sai tutvuda ainult asjaomase riigi ametlikus keeles ja inglise keeles. Veebisaidilt võis leida ka reklaammaterjale, et sidusrühmad saaksid neid oma üritustel kasutada.

Reklaamikampaaniaks värvatud töövõtja pani tööle meediasuhete võrgustiku, et tihendada kontakte meediaga (trükimeedia, Internet, audiovisuaalmeedia) peamiste sündmuste kajastamiseks; neid kajastati ka igakuises uudiskirjas.

Sidusrühmade abistamiseks avaldati viis väljaannet. Kahes neist, mis valmisid enne Euroopa aasta algust, avaldati fakte ja arvnäitajaid: „Eurobaromeetri eriaruanne aktiivsena vananemise kohta” (mis hõlmab 27 liikmesriiki ja viit kolmandat riiki ning sisaldab teabelehti ELi riikide kohta)[9] ning Eurostati statistiline ülevaade aktiivsena vananemise ja põlvkondadevahelise solidaarsuse valdkonnast[10].

Vahetult enne Euroopa aastat avaldati ka brošüür „Kuidas edendada aktiivsena vananemist Euroopas”, mille koostasid ühiselt Regioonide Komitee ja Euroopa eakate platvorm (AGE Europe), et juhtida sidusrühmade tähelepanu aktiivsena vananemise teema seisukohast asjakohastele rahastamiskavadele, kutsudes eelkõige kohalikke ja piirkondlikke sidusrühmi üles neid vahendeid võimalikult hästi ära kasutama. Üks põhjendusi, miks Euroopa aasta 2012 eelarve ei olnud suurem, oligi asjaolu, et paljusid meetmeid oli võimalik rahastada olemasolevate programmide kaudu.

[8] http://europa.eu/ey2012

[9] http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_379_360_en.htm

[10] http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-EP-11-001

Sotsiaalvaldkonna juhendmaterjal (Social Europe guide) „Demography, active ageing and pensions”[11] andis ülevaate peamistest Euroopat tulevikus ees ootavatest demograafilistest suundumustest ja neist tulenevate probleemide lahendamiseks vajalikest poliitilistest meetmetest. Brošüüris „The EU contribution to Active Ageing and Solidarity between generations”[12] on täpsemalt esitletud mitmeid ELi algatusi, mis toetavad poliitikakujundajaid ja liikmesriikide sidusrühmi aktiivse vananemise strateegia rakendamisel.

Euroopa Komisjon korraldas mitmeid üritusi ja konverentse kogu aasta jooksul. Välishindamine kinnitas, et nende ürituste panus Euroopa aasta 2012 õnnestumisse oli suur.

Avaürituse „Stay Active – what does it take” korraldas 18. ja 19. jaanuaril 2012. aastal Kopenhaagenis tollane ELi eesistujariik Taani. Kahepäevases programmis olid ette nähtud ka kahe Taani valitsuse ministri ja kahe ELi voliniku sõnavõtud. Istungitel käsitleti mitmesuguseid teemasid, nagu tööturu küsimused, aktiivse ja tervena püsimine, kaasamine ja vastutuse võtmine, innovatsioon ja vabatahtlik tegevus.

Brüsselis 19. ja 20. märtsil toimunud konverentsi „Reporting on ageing and solidarity between generations” eesmärk oli anda ajakirjanikele võimalus vahetada arvamusi selle kohta, kuidas meedias käsitleda teemasid, mis on seotud aktiivsena vananemise ja põlvkondadevahelise solidaarsusega.

3. aprillil 2012. aastal toimunud konverentsil täisväärtusliku eluperioodi pikendamist käsitleva Euroopa innovatsioonipartnerluse teemal koguti sidusrühmadelt tagasisidet partnerlusmeetmete rakendamise kohta. Konverentsi avakõnes tõstis volinik László Andor esile Euroopa aasta 2012 ja partnerluste vahelist sünergiat.

4. juuni 2012. aasta konverents „Good governance for active and healthy ageing” Brüsselis näitas, et aktiivsena vananemise edendamine nõuab integreeritud poliitikat, mis hõlmab eri valitsustasandeid ja eri poliitikavaldkondi.

9.–11. juulini 2012 Dublinis peetud konverents „Aktiivsena vananemine – sotsiaalne potentsiaal”, mille avas Euroopa teadus- ja innovatsioonivolinik Máire Geoghegan Quinn, keskendus aktiivsena vananemise inimlikule ja sotsiaalsele küljele ning käsitles ka vananemise ning majandus- ja uuendustegevuse vahelisi seoseid. Samuti kaaluti vajadust uute uuringute järele ja avaldati dokument „Population ageing in Europe: facts, implications and policies” , milles on avaldatud ELi rahastatud demograafilise uuringu tulemused.

Komisjoni korraldatud konverentsil „One Step Up in later life: learning for active ageing and intergenerational solidarity”, mis toimus Brüsselis 19.–21. novembrini 2012, oli väga tugev kandepind: esindatud olid valitsusasutused, sh täiskasvanuhariduse Euroopa tegevuskava riiklikud koordinaatorid; rahvusvahelise, Euroopa ja riikliku tasandi sidusrühmad; kõrgharidus- ja teadusuuringute valdkond; sotsiaalpartnerid ning äriringkonnad; elukestva õppe Grundtvigi programmi raames rahastatavad projektid. Konverentsi tulemusena avaldati memorandum ja mitu õppimist käsitlevat taustdokumenti aktiivse ja tervena vananemise ning tööhõive ja põlvkondadevahelise õppimise teemal.

[11] http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=6805

[12] http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=8710&langId=en

Aktiivsena vananemise ja põlvkondadevahelise solidaarsuse Euroopa aasta 2012 auhinnatseremoonia toimus Brüsselis 13. novembril 2012. Üritusel tõsteti esile n.ö säde-inimesi ning algatusi, mis olid andnud märkimisväärse panuse aktiivsena vananemise ja põlvkondadevahelise solidaarsuse edendamisse. Euroopa Komisjoni tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse volinik László Andor kuulutas välja võitjad seitsmes kategoorias.

Erilist tähelepanu pöörati eakamate inimeste liikumisvajadustele: 3. detsembril 2012 andis komisjoni asepresident Viviane Reding üle iga-aastase puuetega inimeste vajadusi arvestava linna auhinna Access City, mille žüriisse kuulusid eakate organisatsioonide esindajad. Euroopa aasta 2012 lõpuüritus „From visions to actions" toimus 10. detsembril 2012. aastal Nikosias. Avasõnad ütles Küprose Vabariigi president ja seejärel kõneles volinik László Andor. Programm hõlmas mitmesuguseid probleeme, sealhulgas vananemisest tingitud praegust olukorda ja eakate inimeste veel kasutamata potentsiaali.

Lisaks Euroopa Komisjoni ja eesistujariikide algatustele tuleb märkida ka teisi asutusi, kes selle aasta jooksul tegid tihedat koostööd sidusrühmade koalitsiooni ja kodanikuühiskonnaga.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tegutses Euroopa aasta raames eriti aktiivselt. Loodi töörühm Euroopa aastaga seotud tegevuse koordineerimiseks. Töörühm korraldas viis avalikku üritust, kus käsitleti mitmesuguseid teemasid, ning lõpukonverentsi[13].

Regioonide Komitee andis olulise panuse, korraldades 14. veebruaril 2014. aastal foorumi,[14] mille eesmärk oli õhutada uutele algatustele kohalikul ja piirkondlikul tasandil ning luua uusi partnerlusi, et propageerida aktiivsena vananemist ja tugevdada põlvkondadevahelist solidaarsust.

Euroopa aasta 2012 leidis tugevat toetust ka kodanikuühiskonna organisatsioonide laialt koalitsioonilt, mida juhtis Euroopa eakate platvorm ja mis kasvas rohkem kui 60-liikmeliseks. Koalitsiooni liikmed osalesid Euroopa aasta jooksul mitmes algatuses ning töötasid välja tegevuskava, mida esitleti 18. jaanuaril 2012 Euroopa aasta avakonverentsil Kopenhaagenis.

Välishinnangu punktis 3.6 tõsteti esile head vastastikust täiendavust Euroopa aasta 2012 ja muude käimasolevate poliitiliste meetmete vahel, näiteks valge raamat pensionide kohta, demograafiline foorum, teine terviseprogramm, juurdepääsetavuse akt ning eelkõige täisväärtusliku eluperioodi pikendamist käsitlev Euroopa innovatsioonipartnerlus.

3.2. Euroopa aasta elluviimine osalevates riikides

Kõik osalevad riigid (27 ELi liikmesriiki, Island, Liechtenstein ja Norra) nimetasid riikliku koordinaatori.

Koordinaatorite töö algas juba enne Euroopa aastat, esimene kohtumine toimus 30. novembril 2010. Nad korraldasid riiklikke üritusi, toetasid kohalikku ja piirkondlikku tegevust, püüdes

[13] http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-closing-conference-ey2012

[14] www.cor.europa.eu/EY2012

kaasata kõiki asjakohaseid sidusrühmi Euroopa aasta läbiviimisse. Nad esitasid Euroopa Komisjonile riikliku töökava kogu 2012. aastaks kavandatud tegevuse kohta[15].

Riiklikud töökavad peegeldasid riikide erinevat poliitilist konteksti, eelkõige aktiivse vananemise valdkonna vajaduste, pädevuste jaotuse ning vahendite kättesaadavuse osas. Komisjon tegi siiski ettepanekud mõningate ühiste ürituste ja tegevuse korraldamiseks ning toetas eelkõige riiklike ava- ja lõpuürituste korraldamist ning kampaaniaid „Generations@School" (eri põlvkonnad koolis) ja „Seniorforce Day" (eakate vabatahtlike päev), samuti Euroopa auhinna algatust. Välishindamisel leidis kinnitust, et eelpool kirjeldatud tegevus oli asjakohane.

Avaüritustel osales kokku 4500 inimest, sealhulgas ka mõjukaid poliitikuid, mis näitas ettevõtmiste tugevat poliitilist kandepinda.

15 riigis määrati 115 Euroopa aasta 2012 saadikut laiema üldsuse tähelepanu saavutamiseks. Saadikud olid erisuguse taustaga: akadeemiliste ringkondade ja valitsusväliste organisatsioonide esindajad, ajakirjanikud, näitlejad, ärimehed. Määratud saadikute arv ulatus ühest (Eesti, Ungari ja Poola) kuni 38ni (Austrias).

Algatuse „Generations@school" eesmärk oli tähistada Euroopa põlvkondadevahelise solidaarsuse päeva (29. aprill). See seisnes eakamate inimeste kooli kutsumises, et algatada põlvkondadevaheline dialoog eakate ja õpilaste vahel. Sel viisil õnnestus jõuda koolideni kogu Euroopas ja suurendada Euroopa aastas osalemist kohalikul tasandil. Algatus aitas äratada huvi ka meedias, eelkõige kohalikus meedias. Komisjon toetas algatust, kasutades selleks sisseostetud kommunikatsiooniteenust ehk ettevõtjat, kes koostas spetsiaalse veebisaidi ja juhendmaterjali ning tagas ressursid ja praktilise abi mõnele kohalikule algatusele.

Algatusega „Seniorforce Day" tähistati rahvusvahelist eakate päeva (1. oktoober) ning püüti kaasata vanemaid inimesi vabatahtlikku tegevusse. Algatus leidis laialdast toetust kogu Euroopas, kusjuures tähtüritustest võtsid osa juhtivad poliitikud, ametnikud, valitsusväliste organisatsioonide esindajad ja Euroopa aasta 2012 saadikutena tegevad nimekad isikud. Euroopa Komisjon toetas 25 nimetatud sündmust. Välishindamine näitas siiski, et see algatus ei saanud nii ulatusliku vastuvõtu osaliseks kui „Generations@school", seda võib-olla nii hilise väljakuulutamise kui ka algatuse vabama vormi tõttu (vt välishinnangu lk 52 ja 79).

Euroopa aasta 2012 käivitas arvukalt aktiivsena vananemist edendavaid algatusi liikmesriikides. Ainuüksi neid riiklikke ja riikidevahelisi selle aasta raames elluviidud algatusi, mida ELi veebisaidil kajastati, oli 748. Neist 291 puhul olid elluviijateks kodanikuühiskonna organisatsioonid. Enamik ELi veebisaidil kajastatud algatusi pärinesid Saksamaalt, Hispaaniast ja Itaaliast, neile järgnesid Prantsusmaa, Austria ja Poola. Nende algatuste eesmärk oli peamiselt teadmiste ja kogemuste vahetamine ning teadlikkuse suurendamine.

Välishindaja tehtud uuringute andmetel (vt välishinnangu punkt 3.2) oli osalemine ühiskondlikus elus enim tähelepanu äratanud teema, sellele järgnes põlvkondadevaheline solidaarsus. Heakskiidu pälvis Euroopa aasta teema piisav avarus, mis võimaldas käsitleda

[15] http://europa.eu/ey2012/ey2012main.jsp?catId=986&langId=en

mitut erinevat küsimust, andes sidusrühmadele võimaluse valida, mis on nende seisukohast kõige olulisem. Riiklike koordinaatorite hulgas läbiviidud internetiuuringu tulemuste põhjal võib kinnitada, et eespool kirjeldatud tegevus oli asjakohane ning vastas liikmesriikide ja ELi kodanike vajadustele. Riiklikud koordinaatorid ja sidusrühmad kinnitasid, et nad said teha valikuid ja kohandada algatusi oma oludele ja prioriteetidele vastavaks ning et sageli abistas neid komisjoni värvatud reklaamiettevõtja.

3.3. Sotsiaalse kaasatuse ja soolise võrdõiguslikkuse peavoolustamine

Soolise võrdõiguslikkuse peavoolustamine on olnud tähelepanu all Euroopa aasta 2012 ettevalmistavast etapist alates, seda on tõsiselt arvesse võetud sidusrühmade koalitsioonis ja mitme liikmeriigi töökavades. Rohkem tähelepanu on pööratud vanemate naiste, vähem aga vanemate meeste olukorrale. Naised olid hästi esindatud nii riiklike koordinaatorite kui ka üritustel sõnavõtjate ja osalejate hulgas vt välishinnangu punkt 5).

Euroopa aasta 2012 hõlmas ka mitmesuguseid puuetega seotud küsimusi, eriti tervishoidu ja eakate inimeste iseseisvat toimetulekut. Algatustes käsitleti puudeid otseselt ja kaudselt nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil. Peaaegu kogu Euroopa aasta 2012 raames toimunud tegevuse käigus oli tagatud juurdepääs üritustele, viipekeel ja mitmel korral ka transport. ELi veebisait pakkus võimalust valida ekraanil suurem kiri, kuid välishindaja arvates oleks veebisaiti saanud veelgi kasutajasõbralikumaks teha ja arvestada laiema sihtrühmaga (pimedad, kurdid, piiratud nägemisvõimega või kuulmise kaotanud inimesed).

4. MIDA SAAVUTATI EUROOPA AASTAL 2012?

4.1. Kas Euroopa aasta 2012 eesmärgid saavutati?

Välishindamise kohaselt oli Euroopa aastal positiivne mõju aktiivsena vananemist võimaldavatele tingimustele nii Euroopa kui ka riikide tasandil. Eesmärgid ja meetmed olid asjakohased ning lähenemisviis tõi eesmärkideni (teadlikkuse suurendamine, arutelu õhutamine, vastastikune õppimine, kohustuste ja praktiliste meetmete raamistiku loomine, võitlus ealise diskrimineerimise vastu) jõudmisel edu.

Teadlikkuse suurendamise eesmärk on üldjoontes saavutatud tänu ELi ja riikliku tasandi algatustele ja üritustele, mis olid sageli suunatud pigem asjaomastele organisatsioonidele ja kodanikuühiskonna rühmadele kui üksikisikutele.

Algatus „Generations@school” hõlmas umbes 480 kooli ja hinnanguliselt 27 000 inimest ning Euroopa auhinna algatus kogus 1300 osalejat (k.a enamik algatuse „Generations@school” üritused). „Seniorforce Day” kaasas üle 11 000 osaleja. Tänu neile algatustele sai Euroopa aasta 2012 rohkesti meedia tähelepanu: tõsteti esile edulugusid ja Euroopa auhinna algatuse positiivseid näiteid. Kokkuvõttes sai Euroopa aasta 2012 märkimisväärselt suure meediakajastuse osaliseks: trükis ilmus 6162 ja elektroonilises meedias 3432 artiklit ning tele- ja raadioülekandeid oli 329.

Sidusrühmade jaoks oli oluline ressurss ELi veebisait, kuid sel aastal registreeriti vähem külastajaid (212 822) kui eelmistel Euroopa aastatel (400 000 külastajat Euroopa aastal 2010 ja 366 172 külastajat Euroopa aastal 2011). Siiski tuleks meeles pidada, et 19 riigis oli loodud vastav riiklik veebileht.

Sotsiaalmeedia kasutamine kodanike ja sidusrühmade esindajate poolt jäi ELi tasandil tagasihoidlikuks, kuid mõnes riigis oli see küllaltki oluline. Hispaanias näiteks loodi Facebooki ja Twitteri kontod, et jagada ja levitada teavet Euroopa aasta 2012 kohta. Hispaania puhul leiti hindamisel, et ligikaudu 700 000 inimest viidi toimuvaga kurssi nende kanalite kaudu.

Euroopa aasta 2012 oli tulemusrikas selle poolest, et aktiivsena vananemise ja põlvkondadevahelise solidaarsuse teemat käsitledes **stimuleeriti avalikku arutelu ja edendati vastastikust õppimist**. Eriti suur võimendav mõju oli Kopenhaagenis ja osalevates riikides toimunud avaüritustel. Kogu aasta jooksul korraldati veel arvukalt dialoogi õhutavaid üritusi kõigis osalevates riikides. Suurt tähelepanu pöörati ka heade tavade levitamisele. ELi andmebaas osutus võimsaks edulugude ja positiivsete näidete alase teabevahetuse vahendiks. Paljud riiklikud ja riikidevaheliste projektidega edendati kogu aasta jooksul vastastikust õppimist.

Vajadust võidelda **ealise diskrimineerimisega** tõsteti esile paljudel avalikel üritustel ja arvukates projektides. Eriti rõhutati seda, kui tähtis on luua paremad võimalused aktiivsena vananemiseks tööhõive kaudu.

Euroopa aasta 2012 pakkus kindlat **raamistikku kohustuste ja konkreetsete meetmete võtmiseks**. Kodanikuühiskonna organisatsioonide koondamine Euroopa aasta teema ümber on suur saavutus. Piirkondlike ja kohalike omavalitsuste kaasamine oli samuti märkimisväärne, kuid seda ei tehtud kõikides riikides.

Euroopa aasta 2012 tulemusena tugevdas osa riike juba olemasolevat riiklikku poliitilist tegevuskava aktiivse vananemise ja põlvkondadevahelise solidaarsuse valdkonnas, mõned riigid töötasid välja uue strateegia. Näiteks Austria võttis 2012. aasta jaanuaris kasutusele föderaalse eakate kodanike tegevuskava. Hispaanias võeti vastu valge raamat, milles analüüsiti peamisi eakate inimeste elukvaliteeti määravaid aspekte.

Mitmes riigis käivitati Euroopa aasta ajel poliitilised programmid: Belgia asutas novembris 2012 uue föderaalse eakate inimeste nõukoja; Iirimaa otsustas, et iga kohalik omavalitsus peab 2013. aasta lõpuks koostama piirkondliku ealisi erisusi käsitleva programmi; Poola valitsus võttis augustis 2012 vastu programmi eakate kodanike sotsiaalse aktiivsuse suurendamiseks aastateks 2012–2013.

4.2. Milline on Euroopa aasta 2012 pikemaajalisem mõju?

Euroopa aasta 2012 jooksul töötati välja mitu vahendit poliitika edasiseks arendamiseks. Mõned sel aastal aset leidnud üritused ja ettevõtmised toimusid 2013. aastal uuesti, näiteks ELi tasandi algatus „Generations@school”. Vananemisega seonduvate küsimuste paremaks lahendamiseks võeti vastu aktiivsena vananemise valdkonna juhtpõhimõtteid sisaldav dokument, mille ELi sotsiaalministrid 6. detsembril 2012. aastal heaks kiitsid[16].

Kõnealused 19 juhtpõhimõtet jagunevad järgmiste Euroopa aasta teemade vahel: tööhõive, ühiskondlikus elus osalemine ja iseseisev toimetulek. Dokument on adresseeritud liikmesriikidele ja muudele asjakohastele valitsustasanditele ja organisatsioonidele, kellel on

[16] Nõukogu avaldus aktiivsena vananemise ja põlvkondadevahelise solidaarsuse Euroopa aasta (2012) kohta: edasised sammud. Brüssel, 7. detsember 2012.

aktiivsena vananemise tingimuste parandamisel oma kindel roll. Nimetatud põhimõtted aitavad saavutada strateegia „Euroopa 2020" eesmärke tööhõive suurendamise ja vaesuse vähendamise valdkonnas, sest rohkem on inimesi, kes on võimelised kauem töötama ja seega välja teenima suurema pensioni.

Teine vahend Euroopa aasta 2012 eesmärkide edasiseks arendamiseks on aktiivse vananemise indeks (AAI),[17] mida esitleti lõpuüritusel; see töötati välja Euroopa aasta käigus tihedas koostöös ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni (UN/ECE) ja Euroopa sotsiaalhoolekandepoliitika ja teadusuuringute keskusega (asub Viinis). AAIga mõõdetakse aktiivsena vananemise eri aspekte, see näitab kvantitatiivselt iga riigi kasutamata potentsiaali. Selline indeks peaks aitama poliitikakujundajatel välja selgitada probleemid ja võimalused vanemate inimeste realiseerimata potentsiaali kasutamiseks majandus- ja ühiskonnaelus ning kogu protsessi jälgida. Indeksi arendamine jätkub, nii et indeksit saab ajakohastada viimaste andmete alusel ja võimaluse korral välja arvutada ka piirkondlikul tasandil.

Euroopa aasta 2012 sidusrühmade koalitsioon esitas 10. detsembril 2012 eesistujariigi Küprose eesistumise ajal toimunud Euroopa aasta 2012 lõpukonverentsil Nikosias muudetud tegevuskava[18]. See hõlmas mitmeid ettevõtmisi, mis jätkavad Euroopa aastal hoogsalt käivitatud algatusi. Üks neist algatustest on välja töötada demograafilist muutust käsitlev Euroopa linnapeade pakt, võttes eeskujuks säästvat energiat käsitleva linnapeade pakti[19]. See annaks raamistiku, mis võimaldab kohalikel ja piirkondlikel poliitikakujundajatel keskenduda uutele meetmetele elanikkonna vananemisega seotud probleemide lahendamisel. Sellise pakti loomine on praegu eesmärgiks täisväärtusliku eluperioodi pikendamist käsitleva Euroopa innovatsioonipartnerluse ja selle eakatesõbralikku innovatsiooni (hoonete, linnade ja keskkonna kujundamisel) käsitleva töörühma tegevuses[20].

Täisväärtusliku eluperioodi pikendamist käsitleva Euroopa innovatsioonipartnerlusega on EL andnud märkimisväärse panuse Euroopa aasta 2012 eesmärkide saavutamisse[21]. Euroopa Komisjon on rahvastiku vananemise teadvustanud kõigi Euroopa riikide ühise sotsiaalse probleemina ja nimetanud selle üheks prioriteediks strateegia „Euroopa 2020" juhtalgatuse „Innovatiivne liit" raames. Partnerluse peamine eesmärk on suurendada tervena elatud aastate keskmist ELi näitajat kahe aasta võrra aastaks 2020. Algatuse strateegilises rakenduskavas on ette nähtud prioriteetsed meetmed, mis keskenduvad uuendustegevusele kolmes põhivaldkonnas: ennetustöö, hooldus ja ravi ning iseseisev toimetulek. Euroopa aasta 2012 raames seoses aktiivse vananemisega võetud meetmeid saab edasi arendada laiemas innovatsioonipartnerluse raamistikus ja seega kaasa aidata strateegia „Euroopa 2020" eesmärkide täitmisele.

[17] http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=1837&furtherNews=yes

[18] http://www.age-platform.eu/images/stories/Updated_EY2012_Roadmap_Coalition_FINALVERSION1.doc

[19] http://www.covenantofmayors.eu

[20] http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=8710&langId=en

[21] Täisväärtusliku eluperioodi pikendamist käsitleva Euroopa innovatsioonipartnerluse strateegilise rakenduskava eesmärkide täitmine. COM(2012) 83(final).

5. JÄRELDUSED

Euroopa aktiivsena vananemise ja põlvkondadevahelise solidaarsuse aasta üritustega õnnestus kaasata palju osalejaid nii valitsusasutustest kui ka valitsusvälistest organisatsioonidest. See on aidanud luua rahvastiku vananemisest positiivsema pildi, rõhutades eakate inimeste potentsiaali osaleda aktiivselt ühiskonna- ja majanduselus ning nende osalemise tähtsust.

Paljud liikmesriigid ja kodanikuühiskonna organisatsioonid on kasutanud Euroopa aastat võimalusena käivitada uusi algatusi või tugevdada olemasolevaid. Euroopa aasta 2012 raames käimalükatud algatused näitavad, et aktiivsena vananemise põhimõte pälvib järjest enam tähelepanu. Oluline on Euroopa aastal 2012 saavutatut jätkuvalt edasi arendada. Selleks on juba välja töötatud või kavas välja töötada mitu vahendit, eelkõige aktiivsena vananemise juhtpõhimõtted, aktiivse vananemise indeks ja demograafilist arengut käsitlev pakt.

Liikmesriikide poliitikakujundajad on teretulnud neid vahendeid kasutama. EL jätkab nende toetamist. Toetus kujutab endast eelkõige Euroopa poolaasta raames antud poliitilisi suuniseid, mille kohased pikemat tööelu käsitlevad soovitused on adresseeritud enamikule liikmesriikidele, samuti hiljuti avaldatud riigipõhiseid soovitusi pikaajalise hoolduse kohta. Aktiivsena vananemine on ka sotsiaalsete investeeringute tähtis valdkond, nagu on rõhutatud komisjoni teatises „Sotsiaalsed investeeringud majanduskasvu ja ühtekuuluvuse edendamiseks”[22]. Selles osas soovitas komisjon tungivalt, et liikmesriigid kasutaksid aktiivsena vananemise ja põlvkondadevahelise solidaarsuse alaseid juhtpõhimõtteid ja aktiivse vananemise indeksit.

Aktiivse ja tervena vananemine on seega üks Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) investeerimisprioriteetidest programmitöö perioodil 2014–2020. Aktiivsena vananemist propageerivaid projekte on võimalik rahastada arvukate ELi programmide ja finantsvahendite abil. Üks täisväärtusliku eluperioodi pikendamist käsitleva Euroopa innovatsioonipartnerluse prioriteete on viia need programmid ja vahendid kooskõlla aktiivsena ja tervena vananemise strateegia prioriteetidega, et vältida erinevate vahendite kattumist[23].

Euroopa aastal 2012 käsitletud iseseisva toimetuleku teemat toetab komisjon, aidates sotsiaalse kaitse komiteel koostada aruannet pikaajalise hoolduse kohta; see avaldati juunis 2014. Aruandes analüüsiti, kuidas on võimalik vähendada erinevust pikaajalise hoolduse nõudluse ja pakkumise vahel, tehes asjakohaseid investeeringuid sellistesse meetmetesse, mis vähendavad vajadust pikaajalise hooldusteenuse järele ja suurendavad selle tõhusust, kaasates ka tehnoloogial rajanevaid teenuseid[24]. Aruandes kasutati ka näiteid täisväärtusliku eluperioodi pikendamist käsitlevas Euroopa innovatsioonipartnerluses osalejatelt. Kõnealuste küsimustega tegeldakse ka täisväärtusliku eluperioodi pikendamist käsitleva Euroopa innovatsioonipartnerluse raames, mis näitab, kuidas EL saab toetada liikmesriike, aidates kaasa heade tavade vahetamisele, tehes uuringuid ja testides uusi lahendusi ning toetades tehnilist ja sotsiaalset innovatsiooni.

[22] COM(2013) 83 (final), 20. veebruar 2013.

[23] COM(2012) 83 (final).

[24] Vt sotsiaalkaitsekomiteed ICT-AGE toetavat uuringut: *Long Term Care Strategies for Independent Living of Elderly People* (teostanud EC JRC IPTS).
http://is.jrc.ec.europa.eu/pages/EAP/eInclusion/carers_ICTAGE.html

Euroopa aasta 2012 on aidanud tõsta aktiivse vananemise teema nähtavale kohale Euroopa ja liikmesriikide poliitikas paljusid sidusrühmi kaasava valdkondadeülese lähenemisviisi kujul. Seda tähelepanu tuleks jätkuvalt hoida. Tugevat põlvkondadevahelist solidaarsust, mis iseloomustab Euroopa ühiskondi ja hoolekandesüsteeme, on vananeva rahvastiku ja pingelise eelarve tingimustes võimalik alles hoida üksnes siis, kui edendatakse aktiivsena vananemist kõikides selle vormides.